

Radicale vernieuwing zorg

Ondersteund door

Nieuw keuzedeel

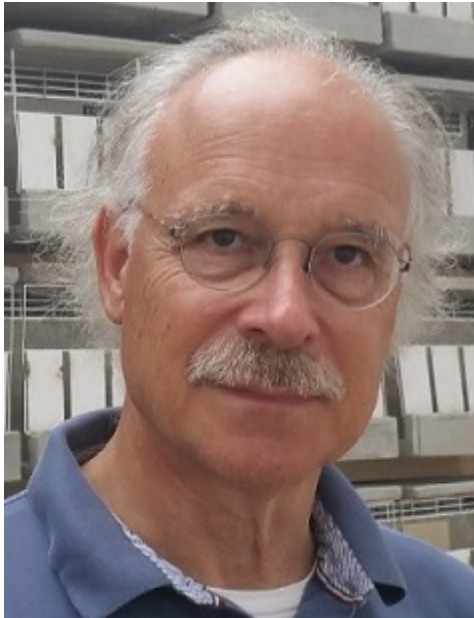
Geplaatst op 18 februari 2021

OMGAAN MET ONBEGREPEN GEDRAG BIJ MENSEN MET DEMENTIE

Sinds februari kunnen studenten Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs® (RVWO, zie kader onderaan) een keuzedeel 'omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie' volgen. In dit interview vertellen Aart Eliens, Hanny de Bruin en Margreet Klaver meer over de inhoud én de parallele totstandkoming van het keuzedeel.

Hanny de Bruin is docent bij mboRijnland. Daarnaast is zij ontwerper voor de opleiding Maatschappelijke Zorg/Verzorgende IG. En zij is projectleider RVWO vanuit mboRijnland. Aart Eliens is verpleegkundige (niet meer praktiserend), verplegingswetenschapper en projectmedewerker RVWO. Margreet Klaver-Woortmeijer is docent bij het Friesland College en trainer 'In je kracht bij onbegrepen gedrag' bij zorgorganisaties. Samen ontwikkelden Aart en Hanny het lesmateriaal bij het nieuwe keuzedeel 'omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie' voor RVWO – mboRijnland. Margreet en Mieke Hollander (initiator en projectleider van RVWO) deden dit voor het Friesland College.

Aart Eliens

Wat is eigenlijk onbegrepen gedrag?

Aart: “Dat is heel breed. Het kan gaan om mensen die prikkelbaar zijn, agressief, seksueel ontremd, dwangmatig, die 's nachts gillen, die overal aan zitten of personen met bewegingsonrust. Maar denk ook aan mensen die zich terugtrekken, apathisch zijn of depressief. In de ouderenzorg kom je vaak onbegrepen gedrag tegen. Zeker als het gaat om mensen met dementie. Vaak wordt dan gezegd: ‘Tsjja, dat decorumverlies hoort bij deze ziekte.’ En daarmee wordt het geaccepteerd. Dat is toch opmerkelijk ... Onbegrepen gedrag dwingt je eigenlijk om de mens met de zorgvraag beter te leren begrijpen. Maar dat gebeurt nog lang niet altijd.”

Margreet: “Onbegrepen gedrag is kortweg: gedrag wat niet begrepen wordt door de omgeving. Het gaat om de interactie van de mens met dementie met de omgeving en de effecten van het gedrag op de omgeving. Bij onvoldoende kennis en vaardigheid krijg je als zorgprofessional geen grip op dit gedrag”.

In 2019 heeft RVWO namens mboRijnland en het Friesland College het keuzedeel (zie kader hieronder) ‘omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie’ aangevraagd bij S-BB. Wat vinden jullie daarvan?

Hanny: “Ik vind dat een heel goede stap, want ‘onbegrepen gedrag’ is een onderbelicht onderwerp in de zorg- en welzijnsopleidingen. Terwijl je er als zorgprofessional wel continu mee te maken hebt.”

Margreet: “Ik merk dat er op de werkvloer, maar ook bij mantelzorgers, heel veel behoefte is aan kennis over onbegrepen gedrag. Steeds meer mensen hebben immers dementie – en die aantallen zullen alleen maar toenemen.”

Aart: “Ja, het is een heel belangrijk onderwerp. Het raakt heel veel mensen. Niet alleen degene met het onbegrepen gedrag zelf, maar ook diens naasten en medewerkers van zorgorganisaties.”

Wat is een keuzedeel?

In het mbo-onderwijs heeft iedere opleiding een eigen kwalificatiedossier. Dit beschrijft wat een student aan het eind van zijn opleiding moet kennen en kunnen en is opgebouwd

uit een basisdeel, een profieldeel en meerdere keuzedelen.

Het basisdeel bevat algemene onderdelen (zoals rekenen en Nederlands) en beroepsspecifieke kerntaken, werkprocessen, vakkennis, vaardigheden en houdingsaspecten. Het profieldeel beschrijft de richting die de student heeft gekozen. Bijvoorbeeld: kraamzorg, ggz, gehandicaptenzorg of verpleeghuiszorg & thuiszorg. Daarnaast is een student verplicht om een of meerdere keuzedelen te volgen. Wel heeft de student een grote mate van vrijheid in welke keuzedelen hij kiest.

Verschillende keuzedelen

Mbo-scholen zijn wettelijk verplicht om keuzedelen aan te bieden. Als student kies je voor modules die passen bij je opleiding en het werkveld. Je legt per keuzedeel een examen af. De resultaten tellen mee voor je diploma.

Het keuzedeel 'omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie' is medio 2020 aangevraagd en per 24 januari 2020 vastgesteld.

Specialisten ouderenzorg en psychologen spreken vaak over 'probleemgedrag'. Waarom kiezen jullie voor 'onbegrepen gedrag'?

Aart: "Het zijn de beperkte communicatiemogelijkheden van de mens met een zorgvraag die ertoe leiden dat deze mens bepaald gedrag laat zien. Maar moet je dat dan probleemgedrag noemen? Dat vind ik eigenlijk een soort diskwalificatie van de zorgvrager."

Hanny: "Mensen met een zorgvraag worden vaak gezien als lastig als ze bepaald gedrag vertonen. Maar het is jouw werk als zorgprofessional om hiermee om te gaan."

Margreet: "Onbegrepen gedrag kan leiden tot verminderde kwaliteit van leven van de mens met de zorgvraag en zijn omgeving. Om goed met onbegrepen gedrag om te gaan, is het van belang het onbegrepen gedrag te gaan begrijpen. Handvatten om het te begrijpen liggen vaak versleuteld in de biografie van de mens. Pas als de oorzaak van het gedrag achterhaald is, kunnen de juiste interventies ingezet worden. Overigens is dit niet altijd te achterhalen."

Hanny de Bruin

Keuzedelen hebben verschillende doelstellingen, waaronder: het verbreden en verdiepen van kennis. Wordt deze doelstelling bereikt?

Hanny: “Absoluut! Er zijn onderwerpen waar het onderwijs te weinig aan toekomt. Doordat je een keuzedeel aanbiedt, kun je wél die verbreding en verdieping aanbieden.”

Margreet: “In dit specifieke keuzedeel gaan we bijvoorbeeld ook uitgebreid in op oorzaken van onbegrepen gedrag, het benaderen van mensen met dementie en op leefplezier, waarvoor in de reguliere opleidingen minder aandacht is.”

Aart: “Er zouden eigenlijk nog veel meer keuzedelen moeten zijn. Kijk, in het onderwijs kan niet alles behandeld worden, in verband met de tijd. Er zijn zoveel meer interessante onderwerpen waar je op in zou willen gaan. Keuzedelen zijn daarvoor heel geschikt.”

Na diplomering kunnen zorgmedewerkers keuzedelen ook apart volgen, als gecertificeerde eenheden. Is dat winst?

Aart: “Absoluut! Nu wordt er binnen zorgorganisaties enorm geschoold, geschoold, geschoold. Maar het is veel beter als daar een civiel effect aan vastzit. En dat krijg je, zodra een keuzedeel erkend is. Dan kun je stapelen, dat lijkt me heel mooi. Ook voor mensen die een aanvullende opleiding willen doen.”

Margreet: “Ik ben blij dat het keuzedeel is gehonoreerd als certificeerbare eenheid! Het is heel mooi dat ook ervaren zorgprofessionals het kunnen volgen. Door het certificeerbaar te maken, kan het ook aangeboden worden aan herintreders, als eerste stap richting een mogelijke carrièreswitch. En ook aan zorgprofessionals, als opstap naar een vervolgopleiding. Bovendien kan het gevolgd worden door vrijwilligers en mantelzorgers.”

Inhoud van het keuzedeel

Het keuzedeel ‘omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie’

ondersteunt de beginnend beroepsbeoefenaar bij het verlenen van belevings- en persoonsgerichte zorg aan mensen met dementie en onbegrepen gedrag en aan hun naasten.

De (beginnende) beroepsbeoefenaar krijgt handreikingen voor het observeren en analyseren van onbegrepen gedrag bij mensen met dementie. Daarnaast leert zij persoonsgerichte interventies toe te passen die aansluiten bij de levensgeschiedenis van de zorgvrager en is ze naast de zorgvrager met dementie ook gericht op de naasten. Mieke Hollander: "In het keuzedeel is er onder andere aandacht voor de biografie van de persoon met dementie én voor [leefplezier](#). Studenten leren hoe ze kunnen werken met 'tools' als de Hartenroos en het Doodle-bord. Ook leren ze over interventies als [HuidHonger](#) en [Muzikale Ontmoetingen](#). Bovendien verdiepen ze zich in meetinstrumenten: welke worden gebruikt en hoe interpreteer je ze?"

Er zijn vanaf dit jaar nieuwe kwalificatiedossiers. Verandert er nu ook iets met de keuzedelen?

Hanny: "Aan de vorm en inhoud van de keuzedelen verandert niets. Maar vanaf dit jaar telt een keuzedeel wél mee bij de slaag- en zakregeling. Dat is nieuw."

Hoelang gaat een keuzedeel mee?

Hanny: "Ook een keuzedeel moet je regelmatig herzien, maar het is de vraag of dat altijd gebeurt. Idealiter zou je er een cyclus op moeten loslaten. En de school die het keuzedeel gemaakt heeft, zou het keuzedeel dan moeten aanpassen."

Aart: "We leren steeds beter, ook uit onderzoek, wat effectief is in de omgang met het onbegrepen gedrag. Je hoopt dat die nieuwe inzichten ook weer hun weg vinden naar het keuzedeel. Dus ja, eigenlijk zou je het regelmatig moeten actualiseren, bijvoorbeeld elke vijf jaar. Je zou dat parallel kunnen laten lopen aan de richtlijnontwikkeling. Richtlijnen moeten zeker eens in de vijf jaar geactualiseerd worden."

Margreet: "Binnen het Friesland College ben ik eigenaar van het keuzedeel. Ik houd de actualiteit zeker in de gaten en ik houd contact met de praktijk. Om de onderwijskwaliteit te waarborgen in de dynamiek van de sterk veranderde context, wordt een halfjaarlijkse evaluatiecyclus ingevoerd. De opdrachten zullen regelmatig geëvalueerd worden door middel van een evaluatieformulier dat door studenten en docenten, die het keuzedeel volgen of geven, ingevuld wordt én via werkveldbijeenkomsten (praktijkgestuurd leren)."

Denken jullie dat de docenten voldoende tools in handen hebben om dit keuzedeel optimaal te begeleiden?

Hanny: "Ja, dat denk ik wel. Zeker de docenten die lesgeven aan RVWO-studenten hebben meestal recente ervaring in de zorg – juist in de ouderenzorg. En onze docenten gaan ook op zoek naar tools als ze deze niet hebben. Dus ik heb er alle vertrouwen in."

Margreet: "Deels kunnen studenten het keuzedeel zelfstandig doorwerken. Het bouwt op in complexiteit. Aan de opdrachten zijn leerdoelen gekoppeld. De docent heeft wel de mogelijkheid om bepaalde didactische werkvormen in te zetten. Er wordt bovendien nog een rubric ontworpen, een tool om de

opdrachten mee te beoordelen. Daarnaast kan een interactieve training van een halve dag worden aangeboden.”

Aart en Hanny, jullie zijn naar een onlinebijeenkomst geweest om te reflecteren op een examenproduct van ‘omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie’, dat is gemaakt door het Consortium Beroepsonderwijs. Hoe kijken jullie terug?

Aart: “Ik merkte dat er bij het maken van het examenproduct veel rekening is gehouden met feedback uit de praktijk. Daar ben ik wel tevreden over.”

Hanny: “Ik vind het fijn dat veel scholen examenproducten van het Consortium afnemen. Iedereen mag in Nederland onderwijs geven op de manier die hij wil. Maar het spreekt mij wel aan als studenten daarna op dezelfde manier worden getoetst. Ik vind het een mooie borging als iedereen hetzelfde gebruikt.”

Margreet Klaver-Woortmeijer

Margreet, het Friesland College koopt de examinering niet in. Heeft dat ook voordelen?

Margreet: “Zeker! Hierdoor kun je de examens heel goed afstemmen op het ontwerp van het keuzedeel. Als organisatie kun je heel creatief zijn. Ik heb er zelfs al over nagedacht of we door middel van een rollenspel kunnen gaan examineren.”

Vorige week is het keuzedeel gepresenteerd aan de directie van het Friesland College en aan een aantal docenten en stafmedewerkers. Hoe is het keuzedeel door hen ontvangen?

Margreet: “Zeer positief! En ik verwacht dat ook de praktijk enthousiast zal zijn. Het keuzedeel sluit goed aan bij de vraag van zorgorganisaties in de regio, die sterk gericht zijn op leefplezier. En de opdrachten zijn praktijkgericht, zodat studenten goed leren om de vertaalslag van theorie naar de praktijk te maken en visa versa”.

Welke keuzedelen hebben de zorgopleidingen van mboRijnland/RVWO op de plank

liggen?

Hanny: “Wijkgericht werken, een gezonde leefstijl, gastvrijheid in de zorg, palliatieve zorg, zorg & technologie voor niveau 3 en zorgtechnologie & innovatie voor niveau 4. En daar komt dan omgaan met onbegrepen gedrag bij mensen met dementie nog bij.”

Jullie zijn druk bezig geweest met het schrijven van het keuzedeel. Tijdens dat proces is er veel teruggekoppeld naar de ‘werkgroep onderwijs RVWO’. Hoe kijken jullie daarop terug?

Aart: “Het was een goed proces. Ik denk dat de inbreng van de drie zorgorganisaties die samen vormgeven aan RVWO (zie kader onderaan) voldoende geborgd was.”

En hoe was de samenwerking?

Margreet: “Heel positief. We hadden dan ook echt een gezamenlijk doel: een goed keuzedeel neerzetten, in coproductie met RVWO. De praktijk schreeuwt hierom!”

OVER RVWO

[Radicale Vernieuwing Waarde-Vol Onderwijs®](#) vernieuwt het zorgonderwijs, zodat de zorg en ondersteuning duurzaam kunnen aansluiten bij de waarde(n) van mensen met een zorgvraag en hun naasten én zorgprofessionals hun werk met plezier doen. De praktijk-leerroute wordt uitgevoerd door zorgorganisaties ActiVite, DSV | verzorgd leven en Topaz. (Meer informatie over RVWO lees je in de [RVWO-nieuwsbrief](#)).

Interview: Mieke Hollander. Tekst: Femke van den Berg. Foto's: geïnterviewden en Pixabay.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Vernieuwing onderwijs](#), [Radicale Vernieuwing Waarde-vol Onderwijs®](#)

Trefwoorden: [Onderwijs](#), [Waarde-vol onderwijs Leiden](#)